

RECENZJE

ARNE WILLY DAHL, *Håndbok i militær folkerett*,
Wydawnictwo Cappelen Akademisk Forlag, Oslo 2008

W 2008 r. nakładem akademickiego wydawnictwa Cappelen Akademisk Forlag ukazało się na norweskim rynku księgarskim drugie wydanie podręcznika międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych autorstwa A.W. Dahla. Książka ta jest specjalistycznym podręcznikiem akademickim do nauki międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych (prawa wojennego)¹. Autor podręcznika jest wieloletnim pracownikiem wydziału prawnego Norweskich Sił Zbrojnych jak również członkiem *International Society for Military Law and the Law of War (AISBL)*. Recenzowana praca jest najnowszą publikacją autora oraz pierwszą norweskojęzyczną próbą kompleksowego przedstawienia problematyki międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych. Omawiany podręcznik wydaje się tym bardziej interesujący, gdyż przedstawiona w nim problematyka nie doczekała się jeszcze tak obszernego i systemowego opracowania w polskiej literaturze naukowo-prawniczej. Obszerna analiza zagadnienia poczyniona przez autora uniemożliwia przedstawienie w niniejszej recenzji wszystkich zaprezentowanych przez autora problemów i tez. Dlatego też recenzja ta ograniczona jest tylko do przedstawienia problematyki poruszanej w podręczniku przez autora. Omawiana praca składa się z 10 części – rozdziałów – dalej dzielących się na podrozdziały. Struktura podręcznika jest spójna i w dużym stopniu przejrzysta, a kolejne rozdziały są ze sobą ściśle powiązane i tworzą spójną całość.

¹ Międzynarodowe prawo konfliktów zbrojnych czy też prawo dotyczące użycia siły w stosunkach międzynarodowych jest dziedziną szeroko rozumianego, dynamicznie rozwijającego się na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci prawa międzynarodowego.

I tak, rozdział pierwszy stanowi szczegółowe omówienie zagadnień wstępnych przedmiotu. Autor analizuje tutaj m.in. kwestie form operacji zbrojnych, źródeł prawa konfliktów zbrojnych, definicji pojęcia konfliktu zbrojnego, wyznaczenia granic pomiędzy międzynarodowym a wewnętrznym konfliktem zbrojnym oraz walki z terroryzmem w świetle prawa międzynarodowego. W tymże rozdziale autor wielokrotnie odwołuje się do najważniejszych i najistotniejszych dla zagadnienia przepisów konwencji haskich i genewskich.

W rozdziale drugim przedstawiono szczegółową analizę zagadnienia międzynarodowego konfliktu zbrojnego, zaś w rozdziale trzecim dokonano szczegółowego omówienia zagadnień dotyczących definicji pojęcia wojny, konstrukcji „*Responsibility to protect*” oraz interwencji humanitarnej, definicji pojęcia „kombatant”, grup i dóbr chronionych, reguł prowadzenia konfliktu zbrojnego na morzu i w powietrzu oraz konstrukcji neutralności. Rozdział czwarty stanowi szczegółowe omówienie zagadnień związanych z międzynarodowymi operacjami pokojowymi. Autor przedstawia w tym rozdziale wnikliwą analizę podstaw prawnych przeprowadzenia operacji pokojowych, statusu kombatantów podczas operacji pokojowej, użycia siły oraz tzw. operacji policyjnych. Rozdział piąty stanowi szczegółowe omówienie zagadnienia wewnętrznych konfliktów zbrojnych. Kolejny rozdział recenzowanego podręcznika to analiza kwestii wielonarodowych operacji wojskowych. Autor omawia w tym rozdziale również konstrukcję „*Rules of engagement*”. W rozdziale siódmym przedstawiono bardzo interesujące zagadnienia związane z atakami na bazy danych oraz atakami informatycznymi, prowadzeniem działań wojennych w wymiarze psychologicznym oraz kwestie wojny prowadzonej na płaszczyźnie propagandowo-informacyjnej.

W rozdziale ósmym dokonano analizy statusu uciekinierów z terenów objętych konfliktem zbrojnym, jak również omówiono konstrukcję instytucji pomocy humanitarnej. Ponadto w rozdziale tym przedstawiono zadania i funkcje organizacji Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (ICRC) oraz instytucji Wysokiego Komisarza ONZ do spraw Uchodźców (UNHCR). Natomiast rozdział dziewiąty poświęcony został kwestiom związanym z organizacją operacji

wojskowych, personelem medycznym, wojskowym oraz cywilnym podczas konfliktów zbrojnych. W rozdziale ostatnim autor podręcznika omawia w szczegółowy sposób kwestię odpowiedzialności karnej za zbrodnie prawa międzynarodowego. W tymże rozdziale w kontekście zagadnienia odpowiedzialności karnej omówiono działalność następujących ciał orzekających: Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii, Międzynarodowego Trybunału Karnego dla Rwandy, Międzynarodowego Trybunału Karnego w Hadze, Sądu Specjalnego dla Sierra Leone, Nadzwyczajnej Izby Sądów Kambodży oraz Irackiego Sądu Najwyższego.

Recenzowany podręcznik stanowi obszerne systemowe ujęcie przedmiotu i ma w dużym stopniu charakter wyczerpujący, gdyż autor korzystał z dużej ilości publikacji oraz piśmiennictwa obcojęzycznego, co niewątpliwie wzbogaciło pracę pod względem merytorycznym. Książka wydana jest wyjątkowo starannie, dodatkowo opatrzona jest również obszernym spisem bibliograficznym oraz spisem rzeczowym. Podręcznik jest wyjątkowo udaną pracą będącą praktyczną pomocą naukową w nauce międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych. Dokonana prezentacja problematyki związanej z zagadnieniami międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych ma charakter bardzo wnikliwy, a zarazem przejrzysty. Autor, pomimo całej trudności przedmiotu oraz rozbudowania i złożoności omawianych zagadnień, (celowo) uniknął zbędnej i nadmiernej „naukowości” dzieła, nie rezygnując przy tym z wysokiego poziomu i głębi rozważań. Trzeba bowiem mieć na uwadze, iż naukowe konstatacje najczęściej obniżają komunikatywność i dostępność podręcznika, czyniąc go bardziej hermetycznym. Autor w tekście wielokrotnie ilustruje omawiane zagadnienia wydarzeniami historycznym, wskazując na podobieństwa i różnice w danych sytuacjach i okolicznościach. Olbrzymią zaletą podręcznika jest zatem połączenie teoretyczno-dogmatycznych rozważań wraz z komunikatywnym i jasnym a przy tym wzbogaconym o liczne przykłady historyczne, przekazem wiedzy. Reasumując, praca A.W. Dahla w pełni zasługuje na uwagę i jest dziełem ze wszech miar godnym polecenia. Na koniec pozostaje mieć jedynie nadzieję, że również

w naszym kraju pojawiać się będą wydawnictwa poruszające podobną tematykę o zbliżonym poziomie merytorycznym i warsztatowym.

Michał Jan Filipek*

W. DAJCZAK, T. GIARO, F. LONGCHAMPS DE BÉRIER,
Prawo rzymskie. U podstaw prawa prywatnego,
Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa 2009, ss. 584

Podręcznik prawa rzymskiego autorstwa W. Dajczaka, T. Giaro i F. Longchamps de Bérier, który ukazał się nakładem Wydawnictwa Prawniczego PWN, stanowi pierwszą tego typu publikację na polskim rynku wydawniczym. Jak piszą sami Autorzy, postanowili oni przygotować stosunkowo obszerny podręcznik, aby dać studentom szeroką orientację w przedmiocie. Jednocześnie postawili sobie trudne zadanie przedstawienia rzymskich podstaw współczesnego prawa prywatnego. Zdają się tym samym realizować postulowaną przed laty przez J. Kodrebskiego konieczność stworzenia podręcznika prawa rzymskiego na użytek prawników-praktyków, w szczególności cywilistów¹.

Autorzy opracowania zrezygnowali z dotychczas stosowanych w podręcznikach prawa rzymskiego systematyk na rzecz własnej koncepcji. Przyjęta metoda, jak każda, ma oczywiście szereg zalet i wad. Wśród tych pierwszych wymienić można obszerne potraktowanie części historycznej, która rozwinięta została niemalże po współczesność (częstymi są odwołania do przepisów polskiego kodeksu cywilnego); cieszy również umieszczenie wykładu prawa spadkowego pomiędzy prawem osobowym i rodzinnym a prawem rzeczowym. Kolejność taka wydaje się być szczególnie użyteczna dydaktycznie. Cenną nowością jest również rozdział ostatni, przedstawiający istotną, a dotychczas marginalnie traktowaną w podręcznikach, problematykę wyzwań stojących współcześnie przed romanistyką prawniczą. Wadą natomiast

* Instytut Nauk Prawnych, Polska Akademia Nauk.

¹ Szerzej na ten temat por. J. KODREBSKI, *Najnowsze polskie podręczniki prawa rzymskiego*, «CPH» 47.1-2/1995, s. 241. Dotychczas funkcję tę pełnił – w ograniczonym zakresie – wielokrotnie wznawiany podręcznik K. Kolańczyka.